

Ö N S Ö Z

1971'lerdenberi üzerinde durduğum bir konuydu, köylülük sorunu ve «köy edebiyatı».. Ancak, «Yeni A» dergisinin «Toprak Özel Sayısı»nda gördüğüm, Enstitülü Yazarlar Kuşağı'nın antolojisinin hazırlanması gerektiği yolundaki şu öneri, bu çalışmanın hazırlanmasında bir itme oldu.

«(Enstitülü yazarların oluşturduğu edebiyat), toprağın ve köylünün edebiyatıdır. Yazarı da aynı sınıfın adamıdır ve kendi sınıfının yaşantısını, sorunlarını sanatının amacı kılmıştır (...) Bunca birikimi, atılımı kendinde toplayan, bunca ürün vermiş, ünlenmiş bir edebiyatın toplu bir tanımının yapılma zamanı gelip geçmiştir. Köy Enstitüleri kapatılmakla Türk köylüsünün kendi sınıfının yazarını kendinin yetiştirme olanakları ortadan kaldırılmıştır. Öyleyse Türk edebiyatında başka örneği olmayan böyle özgün bir edebiyatın bir antolojide topluca sunulması gereklidir. **Sınıfsal bir edebiyatın oluşumunun**, izlenmesi **açısından** yararı küçümsememez bu çalışmanın.» (Köy Enstitülü Yazarlar, Sayı : 8, Kasım-1972)

Konunun güncelliğini de gözönüne alarak o tarihten sonra daha da yoğunlaştırdım çalışmalarımı. Sorun, «köy edebiyatının geleceği konusunda odaklaşıyordu. Son yıllarda en çok tartışılan bu konuya bir açıklık getirmek gerekiyordu. Önemli bir konu da köy-köylü sorununun çeşitli dönem edebiyatlarına nasıl yansıdığıydı. Bu arada, özellikle «köy edebiyatında bir 'dönemeç' ve 'itme' saydığım Köy Enstitüleri hareketinin yerini belirlemek gerekiyordu. Çünkü bu hareket ve bunun ürünü **Enstitülü Yazarlar-Ozanlar Kuşağı**, doğuşundan bugüne önemli ölçüde **etki-tepki** yaratmıştır.

Köy Enstitülerinin bir halk krizması olduğunu kabullenmeyen ilerici yok gibidir. Köy Enstitüleri hareketiyle, köyden gelen, orada okuyan, yaşayan, yetişen bir edebiyatçılar kuşağı oluşmuştur. Başka bir söyleyişle, enstitülü yazar ve ozanların kişiliğinde köylülük yazarını bulmuş; edebiyat halklaşmış, -H. Ali Yücel'in deyimiyle- köylü edebiyata kendi girmiştir.

Gerçek köyün, köylünün girdiği edebiyatın ve bu edebiyatın yapıcılarının bilinmesi, tanınması zorunlu olmuştu artık.. Bunların kişiliğinde,

köylülüğün gerçek kimliği ve Köy Enstitülerinin değerinin nereden geldiği anlaşılacaktı...

Tüm bu düşünceler sonucu doğdu, «Köy Enstitülü Yazarlar-Ozanlar» inceleme-antolojisi.

Kitap iki ana bölümden oluşuyor :

a — Köy Enstitüleri ve Köy Edebiyatı

b — Yazarlar, Ozanlar, Ürünler (inceleme-antoloji)

Birinci bölümde, Kemal Burkay'm Köy Enstitülerini çeşitli boyutlarıyla konu edinen bir incelemesi var: Açılış, Gelişme ve Kapatılış Süreçleriyle Köy Enstitüleri Deneyi ve Getirdikleri. Bunun ardından, son yıllarda yeniden gündeme getirilen ve yoğun biçimde tartışılan «köy edebiyatı» konusundaki görüş, eleştiri ve tartışmalar sergileniyor ve bir değerlendirmesi yapılıyor. Daha sonra, bir sosyal ünite olarak köy ve burada yaşayanların büyük bir kesimini kapsayan köylülüğün toplumda ve edebiyattaki konumuna yaklaşılmaya çalışılıyor. Halk Edebiyatı, Divan Edebiyatı, Yeni Edebiyat öbekleri içinde ele alınan konu, bu kesime ilginin arttığı Cumhuriyet sonrasında daha genişlemesine inceleniyor. Bu arada özellikle konuyu bir akıma dönüştüren Köy Enstitülü Yazarlar-Ozanlar Kuşağı'nın geniş bir değerlendirmesi yapılmakta.. «Köy Enstitüleri Kuşağında Tiyatro ve Şiir.* bölümünde, Köy Enstitülü ozanların genel bir değerlendirmesi yanında, neden yeni bir «şiir akımı» oluşmadığı konusu inceleniyor.

İkinci bölümde «Yazarlar, Ozanlar-Ürünler» var. Çalışma, köy-köylü konusunda odaklaştırıldığı için, özellikle bu konuya yönelik ürünler vermiş ve belirli bir düzeye ulaşmış, oniki yazar ve ozanın ürünleri incelenmekte. Bu ürünlerden biri temel olarak alınmakta. Özellikle deneme, inceleme, eleştiri ve dil konularındaki kimi önemli çalışmalar, amaçlanan konuyla doğrudan ilgili olmadığı için ayrıca incelenmedi.

Kitapta bu incelemeler dışında her sanatçının «yaşam öyküsü», «sanat anlayışı» -kendi ağzlarından-, «eserleri», «yazdığı yerler», «kaynakça» ve «örnekler» bölümleri yer almakta.

Yukarıda belirlenen her konuda sanatçılarla ilgili en detaylı bilgiler, ilk kez bu çalışmayla verilmektedir. Konunun ilk çalışması olması bakımından kuşkusuz birtakım eksikleri olacaktır. Bu, her 'ilk çalışma' için kaçınılmazdır bir bakıma...

Çalışmaya, yazınsal alanda ürün vermiş olanlar alındı: Roman, öykü, tiyatro, şiir, köy-gezi notları, eleştiri, deneme, inceleme vb.. Bu bakımdan bu türler dışında ürün veren birçok yazarın burada bulunmaması olağan karşılanmalıdır.

Tüm bunlara karşın bu çalışmanın yazınımızda önemli bir gediği kapayacağına, özellikle «köy edebiyatı» konusuna aydınlık getireceğine inanıyoruz.

Söyleyeceklerimi noktalarken, özellikle kaynak alanında büyük yardımlarını gördüğüm bilimsel-nesnel eleştirinin ülkemizdeki öncülerinden Asım Bezirci'ye saygılar.

Ankara-1977

Mehmet BAYRAK

KÖYÜN HAIN ÇOCUKLARI

Rüştü APAYDIN

I

Biz köyün sevgili çocuklarıydık
Kazandık ya yatılıyı
Uzandık ya aydınlığa
Birden değişti yarenlikler
Birden büyüdü yerimiz sofralarda
Biz köyün yoksul çocuklarıydık
Yatılı da olmasa, bir gün büe okuyamazdık
Vö birden değişti yazgımız
Ve artık köyün ortak evlatlarıyız
Dualarla, dileklerle uzanırlardı bize
Aynı hakla sarılırlardı boynumuza
Yıldızlanırdı gözleri, ıslanırdı
Biz köyün hırslı çocuklarıydık
Saklananı arıyorduk, onlar adına
Yasak olanı da yapacaktık elbet
Bilinçli, bilenmiş, omuz omuza
Güzel günlerin kavgasına duracaktı
Eğri dirgen, bağ makası, mor balta

II

Gürül gürül okur idik,
Hecelemez, şakır idik
İçimizden kimileri
Gönlü hülyalı kızlar gibi
İnandılar yalanına, kandılar masalına
Titreyip ve saf değiştirip
Girdiler faşizmin kanlı kışlasına
Ve elleri titremeden sattılar, bir bir
Ahnterini babalarının
Pörsük memelerini analarının
Yarınını kardeş ve bacılarının
Bir bir sattılar, satıldılar
Ve onlar artık kütükte:
«Köyün hain çocukları»na katıldılar